

Nr 514.

Av herr **Fagerholm**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 300, angående grunderna för höjning under budgetåret 1947/48 av löner utgående enligt statens löneplansförordning m. m.

I proposition nr 300 har Kungl. Maj:t föreslagit att med frångående av den överenskommelse, som förra året träffades mellan 1945 års lönekommitté och statstjänstemännens huvudorganisationer, det rörliga lönetillägget för budgetåret 1947/1948 skall utbytas mot ett fast lönetillägg på 12 %. Ovannämnda överenskommelse, vilken var för sig godkänd och undertecknats av Statstjänstemännens riksförbund, Tjänstemännens centralorganisation och Statstjänarkartellen, lades i praktiskt taget oförändrat skick till grund för Kungl. Maj:ts proposition i ärendet till 1946 års riksdag och godkändes av riksdagen.

Under innevarande år har på finansministerns inbjudan överläggningar upp tagits mellan statsmakterna och ovannämnda tre huvudorganisationer beträffande ändringar i tidigare överenskomna bestämmelser om rörligt lönetillägg. Vid dessa överläggningar har det visat sig möjligt för finansministern att ernå överenskommelse med två av huvudorganisationerna om fastlåsning av lönetillägget till 12 %, då däremot en huvudorganisation — Statstjänstemännens riksförbund — förklarar sig icke kunna biträda ändringen. Nämnda förbund, som framför allt omfattar tjänstemän i mellangraderna och högre lönegrader, företräder — i jämförelse med de övriga två huvudorganisationerna — en mindre del av statstjänstemannakåren.

Innebörden av att överenskommelse träffas mellan statsmakterna eller organ för dessa och statstjänstemannaorganisationerna om anställningsvillkoren kan ej anses fullt klarlagd. Å ena sidan är det uppenbart, att riksdagen icke i förväg bindes av dylika överenskommelser, men å andra sidan torde det kunna betraktas såsom naturligt, att regeringen i sin egenskap av »arbetsgivarepart» icke bör i förhållande till motparten — tjänstemannaorganisationerna — rygga en överenskommelse, som regeringen själv genom förslag till riksdagen ställt sig bakom. För att draga en parallell med den allmänna arbetsmarknaden må det räcka att peka på det förhållandet, att det ej så sällan förekommer, att inom ett visst område flera olika löntagarorganisationer ha överenskommelser med samma arbetsgivarpart, vilka överenskommelser åtminstone i vissa delar ha gemensamt innehåll. I ett dylikt fall skulle det icke kunna ifrågakomma att — i analogi med vad som föreslagits i propositionen — arbetsgivarparten ensidigt ryggat överenskommelsen i förhållande till någon viss löntagarorganisation,

även om denna skulle vara i minoritetsställning. Ur dessa synpunkter måste sålunda Kungl. Maj:ts förslag att i förhållande till en av huvudorganisationerna ensidigt frånträda den överenskommelse, som träffats förra året, och som i vederbörlig ordning godkänts av statsmakterna, betraktas såsom principiellt betänkligt.

Även andra invändningar kunna resas mot Kungl. Maj:ts förslag. Ur lönsynpunkt innebär nämligen förslaget, att lönetillägget fastläses vid det procenttal, som under alla förhållanden skulle ha gällt fr. o. m. den 1 juli 1947. Detta procenttal motsvarar ett i propositionen antaget, genomsnittligt pristal för nästa budgetår. Det måste anses såsom i hög grad ovisst, huruvida detta pristal kan komma att hållas. För det fall levnadskostnaderna skulle stiga utöver vad som förutsatts, har visserligen i propositionens motivering anförts, att frågan »lära få underställas» riksdagen, men detta uttalande är av så allmän och vag karaktär, att det i och för sig icke erbjuder några betryggande garantier för en reell omprövning av lönetilläggsfrågan. Därtill måste beaktas att — med hänsyn till att någon höstriksdag icke lärers inkallas under 1947 — den i utsikt ställda omprövningen ej kan ske förrän vid 1948 års riksdag. En omprövning av frågan kan därför knappast resultera i åtgärder förrän tidigast omkring den 1 april 1948.

Innebörden av Kungl. Maj:ts förslag kan sålunda bli, att statstjänstemännens löner fastläsas för ca ett år framåt, i viss mån oberoende av levnadskostnadsutvecklingen, då däremot lönerna på den allmänna marknaden i allmänhet ej äro bundna längre än till årsskiftet 1947/1948.

I den mån fastläsandet av statstjänstemannalönerna är ett uttryck för en strävan från statsmakternas sida att stabilisera det samhällsekonomiska läget, kan i och för sig några befogade invändningar knappast resas häremot under den förutsättningen, att motsvarande stabiliseringsåtgärder vidtagas inom övriga områden av samhället. Så har — i vart fall vid denna motions avgivande — icke skett. Snarare tyder den senaste utvecklingen på, att den samhällsekonomiska spänningen kan komma att bli större, än vad tidigare förutsetts. Under de föreliggande förhållandena är det icke riktigt, att statstjänstemännen utskiljas från det större sammanhanget och sättas i en särställning. I den mån sålunda genom propositionen åsyftas att genom en fastläsning av statstjänstemannalönerna bidra till en stabilisering av det samhällsekonomiska läget, bör föreliggande fråga upptagas i annat sammanhang.

Vid de förhandlingar, som förts i anslutning till förevarande proposition, har huvudvikten lagts vid önskemålet om att undvika en sänkning av det rörliga tillägget under budgetårets sista kvartal. En dylik sänkning skulle kunna inträda till följd av den metod för beräkning av pristalen, som ansetts skola tillämpas. I anslutning härtill har emellertid frågan om s. k. indexrensning blivit aktualiserad. Därvid har bl. a. dryftats den inverkan på pristalen, som genomförandet av vissa sociala åtgärder, framför allt barnbidragen, skulle

medföra. Från statsmakternas sida har hävdats, att sociala bidrag av dylik karaktär borde erhålla den indirekta effekten, att det rörliga lönetillägget skulle sänkas beroende på dess anknytning till pristalen. En dylik konsekvens torde icke kunna godkännas. I och för sig måste det nämligen synas egendomligt och obilligt, om genomförandet av en dylik social reform skall medföra en lönesänkning för statstjänstemännen, då någon motsvarande effekt ej inträder för övriga samhällsgrupper.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 300, och att sålunda den i proposition nr 281 föreslagna statliga löneplansförordningen i full utsträckning skall träda i kraft den 1 juli 1947, även i vad angår bestämmelserna i 4 §.

Stockholm den 10 juni 1947.

P. Hj. Fagerholm.
